

Egy pohárköszöntő. Molnár Ferenc, az ügyes drámaíró újabban a pohárköszöntő műfajában is kipróbálja tehetségét. Egy színházi lap szerint a *Fészekben* bizonyos Márton Miskára mondott tósztot, beszéde szövegéből azonban, úgy látjuk, hogy az ünnepelt nem annyira Miska, mint Miksa.

Nos, Molnár szerint Márton Miksa «a legtehetségesebb emberek egyike, akiket Budapest kitermelt magából». A szónok óva int minden író, «hogy valaha eszébe jusson ezt az embert egy regényébe vagy drámájába beleilleszteni, vagy feldolgozni». Márton Miksa t. i. annyira «érdekes emberpéldány: keveréke a szívnek és viccnek, a lustaságnak és lázas tevékenységnek, a bölcsnek és bolondnak, a nehézségnek és gráciának, a kritikának és a kritikátlan rajongásnak, hogy csak két író lett volna képes alakját művészileg megformálni: Aristophanes és Shakespeare».

Csodáljuk, hogy Molnár ellentéteket hajszoló képzelete e kontrasztokkal kimerült. Abszurd ellentétei után bátran elmondhatta volna még az ünnepelt-ről, hogy érdekes keveréke a szökének és feketének, a szilfidnek és moletnek, tehetségnek és tehetségtelenségnek, magyar bajusznak és angol nyírt bajusznak, zenei hallásnak és süket-ségnek, mindennek és semminek, hasonlónak és különbözőnek, ellentétnek és recontra-ellentétnek, stb.-nek és nem stb.-nek.

Molnár írásaiban kétségkívül gyakoriak a szellemes ellentétek, beszédei azonban, úgy látszik, a szellemesség ellentétei. Egymást verő színekkel mázolja be ünnepeltjét, csak hogy hasonlóvá tegye a saját darabjai paradox alakjaihoz. Szegény Miska vagy Miksa a végén tán nemcsak a nevével nem volt tisztában, hanem azzal sem, hogy tulajdonképpen felmagasztalták-e, vagy lecsépülték?

Pedig Molnár dicsérni akart. Hálára kötelezte őt «az a megható aktivitás, amelyet Márton Miksa kifejtett, hogy a nagy német író (Kerr Alfrédet) idehozta hozzánk, hogy «a mi szegény

hazánknak benne hatalmas új barátot szerezzen».

A szónoknak és ünnepeltjének ez a «hazafiasság» első pillanatra meghatónak látszik. Százzsázalékos idealizmusnak tűnnek fel, ha a percenteket nem rontaná az a meggondolás, hogy Kerr Alfrédnek eddigelé nem annyira «szegény kis hazánk», mint inkább Molnár Ferenc darabjai ellen volt kifogása. A német kritikus t. i. annak idején igen hideg, sőt lesújtó bírálatot írt Molnár darabjáról s így a Kerr-Fészekestnek — félünk — az a látszata van, mintha kedvezőbb atmoszférát akart volna előkészíteni Németországban Molnár darabjainak. Röviden: a Fészek pihéi mintegy igyekeztek Kerr tollát fölmelegíteni...

Nem lehet kifogásunk ellene, ha az «Olympia» a német Olympusra törekszik.

A józslás szempontjából azonban az ellen már kifogásunk van, hogy Molnár jellegzetes hiúságról ezúttal lemondott s ezt a lehetőleg pohárköszöntőt (Márton Miksát vonatkozásba hozza Aristophanesszal és Shakespearerrel) átadta a nyilvánosságnak. Azt kell hinnünk, hogy a *Fészek*nek nincs papirkosara. E tekintetben tanulhatna az igazi fészekből, melyből csak a madár repül ki; a hulladék szerényen benne marad. *Sován.*

Nagyvilági jóltevőink. Vannak ilyenek is, illő tehát, hogy érdemük szerint megbecsüljük őket. S a mi kis világunk nem is vádolható hanyagsággal önzetlen barátainak számontartása dolgában. Maurice Dekobrád például — sajnos — valóban nem kell körülményesen bemutatnom: könyv nélkül tudjuk, ki ő és merre van hazája. Író ő, még pedig francia, valóságos belső titkos tanácsosa mindenrendű bároknak és éjjeli mulatóhelyeknek, távúszó világbajnoka a parfum-illatú pocsolóáknak, életfrója Josephine Bakernek, egyetemes bálványa a világ hisztérikáinak. Mindezekben felül pedig édes hazánknak barátja. Ezt nem én mondom: ő maga kérkedett el vele

akkoriban, midőn személyes látogatásával tisztelte meg fővárosunkat. Személyesen jelent meg a felolvasó asztalnál («nőkről a nőknek!» — csatakiáltással), személyesen adott autogramokat, személyesen evett-ivott a Fészek-klubban, hol — mint már ilyenkor dukál — Hencidától Boncidáig folyt a sárga lé s személyesen mondott pohárköszöntőt, benne állandó érdeklődéséről és rokonszenvéről biztosítva testvértelen nemzetünket. Önérzetesen verte a mellét, hogy világsikerű regényeiben mennyi szó esik Magyarországról s ezt azután az est magyar szónokai is mély hálával nyugtázták. Az illusztris vendégnek osztatlan sikere volt úgyis, mint Dekobrának, úgyis, mint Mauricenak s úgyis, mint kegyes jóltevőnknek.

Azután itthagytott bennünket, de csak rövid árvaságban, mert kilátásba helyezte a kölcsönösen hön óhajtott vizionlátást. Addig csupán a régolt ajkáról elröppendő sóhajok, meg a magyar könyvkiadók nem épen megvetendő tiszteletdíjai szállodnak fele.

Jómagunk, hogy távollétének ólomlábban járó időszakát valamivel meg rövidítsük, beletemetkeztünk egyik remekébe, a *La Madonne des sleepings*-be. Ez talán a legolvasottabb könyve, lefordították németre is, magyarra is. «A hálófülkék Madonnája» — mily lélekemelő cím! Nos, amilyen a mosdó, olyan a törülköző: lélekemelő maga a regény is, afféle kiskitéja a szerelmi rendellenességeknek s a büntető törvénykönyv szakaszait enyhén súroló szekszuális kellemetességeknek. Rólunk azonban nagylelkű jóltevőnk — merci beaucoup, Monsieur! — ezúttal sem feledkezett meg. A kötelező «magyar vonatkozások» felvonulnak itt is s ami ránk nézve a legnagyobb meglepetés volt: a mű francia eredetijében *eggyel több* ilyen vonatkozás akad, mint magyar fordításában. Megvan ez a hely a német kiadásban is, csak a magyar fordító tért rajta — nyilván előre megfontolt szórakozottságból — napirendre. Mulasztását szívesen kipótlnók, de — a Napkelet papirosa valahogyan idioszünkráziával viseltetik ily dekobreszk fordulatok zamatával szemben.

A magyar olvasóktól könnyelműen megvont szakaszban arról van szó, hogy Lady Dianát elviszik egy berlini «exkluzív» tánclokálba s ott megismer tetik a ház úrnőjével, «Hilda bárónő»-vel, «a berlini éjtszakázók udvari szállí-

tója»-val s «mindennemű idegfelkor bácsoló szórakozások elnöknője»-vel.

— Ó, mi bájos, Mylady — fuvalázta Hilda bárónő. — El vagyok ragadtatva, hogy Önt házamban üdvözölhetem. Mi itt a legjobb s legelőkelőbb társaság tagjai között vagyunk. Berlin első hölgyei fordulnak meg termeimben. Teljes személyi szabadság a legszigorúbb udvariasság oltalma alatt. Ezt azért hangsúlyozom, mert legutóbb szörnyűséges botrány esett meg nálunk. Képzelve csak, barátnőim egyike egy magyart hozott magával, — — —

Ez az a pont, hol a beszédes Hilda bárónőbe kénytelenek vagyunk belefojtani a szót. Magát a botrányt már nem mondathatjuk el vele, de hogy nem afféle csip-csup, hanem kiadós, valóban «szörnyűséges» botrányról van szó: látatlanban is elhihetik, ha már egyszer Dekobra mester érdemesnek tartotta tollára venni. A botrány úgy végződött, hogy a «magyar» által inzultált fiatal hölgy vőlegénye rárohant vállalkozó szellemű honfitársunkra s «kibokszolta a magasföldszint ablakán». — «Csekélység, miféle izgalom volt ez» — teszi hozzá Hilda bárónő.

Csekélység az is, hogy Dekobra jeles vadmagyarját úgy mellékesen nem állja Magyarország kormányzójának környezetébe utalni...

Csekélység továbbá az is, hogy erről a lendületen passzusról Maurice budapesti tündöklése idején sem az írói génuszát ünneplő sajtóban, sem a személyét ünneplő banketten egy árva szó sem esett, sőt — a fordító megbocsáthatatlan hanyagsága következtében — nincs annak nyoma a regény magyar szövegében sem. Majd talán jeles barátunk tervbevett legközelebbi látogatása alkalmával diskuráljunk el egy kissé erről is. Akkor e nyomatékos «magyar vonatkozás» tüzetesebb megbeszélésére — török-szakad — időt kell szorítanunk, ha másképp nem lehet: akár a fogadtatás valamelyik program-pontjának feláldozása árán is. Például esetleg mellőzni lehet azt a nálunk menetrendszerűen felvetődő tervet, hogy érdemes külföldi propagálónkat bemutassák Magyarország kormányzójának... A Fészek pedig talán okosabban tenné, ha másodízben befogadó fészek helyett «kirepítő fészkül» szolgáltana.

Nagyvilági ellenségeinkkel majd csak leszámolunk valahogy, nagyvilági jóltevőinktől ellenben mentsen meg a

Gondviselés. Magunkra hagyatottságunk keserű érzésében azt szoktuk mondogatni: rólunk még a kutya sem ugat. Ez baj. Ennél nagyobb baj valóban csak az, hogy: a sertés azért még rólunk is rőfög. *Rodrigo.*

Ha a számok beszélnek. «A Simon úr», a Dohány-utcai világlap szerkesztő-tulajdonosa jubileumára készül. Mint a munka és egyszerűség emberéhez illik — ahogy írva van — csöndben és szerényen akarja a nevezetes alkalmat megünnepelni. Az egyszerűség dokumentálására egy oldal terjedelmű cikkekben a szerénykedik az egyik türül-metszett demokrata estilapban s önértettől duzzadó hangon mondja el munkájának sikereit. E sikerek között szerepel a kiadásban megjelent népies lexikon, melyről azt állítja, hogy 160.000 példányban forog közkézben. Olyan hatalmas szám ez — mondja ő maga —, hogy túlszert minden német, angol és francia könyvsikeren.

Nézzünk egy kicsit a szemébe ennek a számnak.

A megcsönkített Magyarország magyarajkú lakosainak a száma 7,147.000. A vásárlási lehetőség kiszámításánál a lakosság nem egyenként, hanem csak családonként vehető számba, mert ugyanazt a könyvet egy család két példányban nem szokta megvenni. A magyar családok száma mintegy másfél millió. Ha ezek számát elosztom az állítólag eladott lexikonok számával, kiderül, hogy minden 9-ik magyar család asztalán ott kellene lennie a nevezetes műnek. Statisztika nélkül is kétségtelen, hogy az imakönyvön és naptáron kívül semmiféle írásműről nem lehet állítani, hogy akár nálunk, akár bárhol másutt a világon minden kilencedik családnál megtalálható lenne. Lexikonról lévén szó, nem szabad megfélekedni arról sem, hogy a másfél-millió magyar család számában benne vannak a cigányok, uradalmi béresek, kanászok, csordások, csikósok, juhászok, zsellérek és falusi napszámosok családjai, akiknek nem igen szokott szüksége lenni a lexikonra, még a világlexikonra sem. Benne vannak továbbá a családok számában a középiskolai végzettségű, valamint az ennél magasabb műveltségi fokon álló társadalmi osztályok is, amelyek között bizonyára keresve sem lehet találni olyan embert, aki a Dohány-utcai világlexikont megvásárolta volna. És ha tekintetbe vesszük azt is, hogy elég szép számmal

vannak még az országban olyan magyar falvak is, ahova a Dohány-utcai világtermék egyetlen példányban sem jár, akkor nyilvánvaló, hogy a lexikon németet, angolt és franciát verő nagy rekordszáma a szerénységi skálában a 160.000-nél jóval alacsonyabb fokon húzódik meg.

Azt mondja különben újságnyilatkozatában a nagy világrekorder, hogy amikor a Brockhaus kiadója Budapestben járt, elámott a csodálkozástól és nem akart hinni a szemének, hogy egy könyvet ekkora példányszámban lehessen megjelentetni. Úgy látszik, a reális gondolkozású német szakembernek némileg tisztultabb fogalmi lehetnek a számokról, mint a Dohány-utcai világrekordernek a magyar olvasóközönség hiszékenységének a hatáiról. *Figgylő.*

Tünődések. A Bremen sikerén eltünődve, meglepő eredménnyel mélytam el az emberiség haladásán. Ime, amit eddig a képzelet is csak abban az esetben tett meg, ha valami összekötés vagy emlék révén dolga volt az óceánon túl, azt az ember most megteszi anélkül, hogy különösebb dolga lenne New-York környékén. Szóval: az ember legyőzte saját fantáziáját.

Tovább töprengve haladásunkon, eszembe jutott, hogy minap egy nő a La-Manche-csatornát úszta át. Mikor partot ért, vajjon mi lehetett az első gondolata? Hogy lefőzte a halakat? Azt hiszem, arra gondolt, amire én gondolnék ily esetben: végre kinn vagyok a vízből!

De míg mások repülnek és úsznak, én itt fekszem a pamlagon s tünődésemet sikerrel folytatva, eszembe jutott a kényelem. Mi a lajhár kényelme és lustálkodása az enyémhez képest? Fekszem s semminek nem kell utána járnom. A nagyvilág minden rezdülését idehozza számomra a találmányok diadala. Itt a telefon, ott a rádió. Könyvtáramra nézek: ott a Lexikon. Pár másodperc alatt megtudom, hogy Monte Christo várának mi a neve s ezzel megfejtem a legújabb keresztretjténynt. Kinézek az ablakon: az autók sebesebben rohannak, mint a lovak s az utca sivit, zúg, rikolt és hóg, mint egy hangerősítő tölcserrel felszerelt menaszéria.

A tudományban és irodalomban is hatalmas lépéseket teszünk. A Freudizmus bevilágít az ösztönélet mélységeibe s a regény és novella mind eredménye-

sebben mutatja be az emberben az állati vonásokat.

Csak a vers marad kissé vissza. Igaz, hogy már kezdi levetkőzni a mesterkéltrímek és affektált ritmus sallangjait, de még mindig csak prózában, hogy úgy mondjam: emberi nyelven szól hozzánk. Bízunk benne, hogy a költők is haladnak a korral s hamarosan sutba dobva a nyelvet, egyszerű s igen természetes artikulálatlan hangokban: hörgésekben és morgásokban fogják kifejezni ösztöneiket. Közelg az idő,

mikor a vers is ugatni fog s a költőt szaglási érzéke hajtja a múzsa karjába.

Mélázásom eredményeképen megállapíthatom, hogy kultúránk fejlődése megnyugtató. Repülünk, mint a madár; úszunk, mint a hal; futunk, mint a ló; s bőgünk, mint az oroszlán. A táncban a medve kecses mozgását már el-sajátítottuk s a Jazz-band vonít, mint az eb.

Még egy lendület s kultúránk utóléri az állatokét. *Sová.*

A NAPKELET minden közleményéért írója felel. A folyóirat szerkesztője: TORMAY CECILE; főmunkatársa: HARTMANN JÁNOS. A kiadásért felelős: HEGEDŰS ISTVÁN.

Stephaneum nyomda és könyvkiadó r. t. — Nyomdaigazgató: KOHL FERENC.